

STELA

Sedela sam na mestu suvozača i pripaljivala cigarete sebi i njoj. Bile smo nervozne i pijane. Poznati režiser koga smo čekale, čovek čije ime smo dobile u posebnom pozivu od najgledanijeg TV kanala, nije se pojavio. Trebalo je da snimi Stelu kako se od preteranih obaveza opušta u svojoj kući na selu. Fina, relaksirana priča za široku publiku.

Čekale smo ga do ponoći, a kada smo shvatile da neće doći, krenuo je Stelin bes. Točila je jednu za drugom i psovala neprofesionalizam, umišljene veličine. Kao da oni njoj čine uslugu, a ne ona njima. Produženi vikend u prirodi završio se neočekivano.

Odlučila je da krenemo odmah. Uzalud sam je ubeđivala da bar malo odspavamo. Stela je retko menjala mišljenje, pogotovo u stanju zamućenom alkoholom. Bilo je pitanje ko će voziti. Po običaju, bacale smo novčić. Izgubila sam.

Iako nije bilo razloga, u povratku smo jurile kao da nas neko proganja. *O, Glorija, hajde pusti svoje malo plastično srce neka peva*, zavodio nas je duboki glas glumca u radio-drami koju smo slušale u kolima. Još je bio mrak, jutro se tek spremalo da preuzme smenu. Jurile smo bezglavo po uskom seoskom putu, kada se iz nekog žbunja, preplašeno svetlošću farova, jato ptica iznenada podiglo i zaletelo na vetrobransko staklo.

Istog trena je ispustila komande i počela da vrišti. Sletele smo s puta. Automobil je odskakao po livadi i neka stabla su se brzo približavala. Instiktivno sam pokrila lice šakama i molila sudbinu da učini nešto za nas.

Probudila sam se u bolnici s tupim bolom u predelu glave. Proverila sam stanje ruku, nogu, tela, sve je naizgled bilo u redu. A Stela? Gde je Stela?

Sestra koja je došla da me obiđe rekla je skoro u suzama:

„Stela je mrtva.”

Vest je istog dana objavljena na svim medijima. „Još jedna zvezda skončala u sportskom automobilu”, „Čitaoci u suzama”, „Tragičan kraj jedne ere”, stajalo je na naslovnim stranama najčitanijih magazina za žene, uz krupan plan njenih kolena. Kolena blago savijenih, kože svetlucave kao ekran. Upravni odbor je odlučio da ostanu na bilbordima dok se ne nađe zamena. „Kampanja se ne sme prekinuti”, rekao je predsednik Upravnog odbora. „Brend mora biti jači od smrti glavnog protagoniste.”

Reakcije su bile predvidive. Uz sveopšte žaljenje, bilo je i onih koji je nisu voleli. Neko je okačio video u kojem se Stela klati, pijana, na stepeništu hotela „Metropol”. U komentarima su se nizali otrovni i zajedljivi tonovi: „Zvezda s prevelikim egom. Sama je to tražila. Kučka.” Kao da bi bilo koja druga žena mogla opstati u njenom kostimu. Kao da bi iko drugi izdržao toliki pritisak javnosti, tolika očekivanja.

Za neke je bilo prirodno da sude, za neke da se ne mešaju u stvari koje ih se ne tiču. U Firmi su mnogi pretpostavljali kako sam ja odgovorna za Stelinu smrt. Kao da sam je ja ubedila da kupi taj sportski automobil i sedne za volan, iako su svi znali da nije u stanju da upravlja ni sopstvenim životom. Ma, kakav krivac! Dobro je da sam bar ja preživela. Ali u tom „bar” kao da se nešto zaglavilo. Možda čak i nešto što ne bih mogla da objasnim ni sebi, a kamoli javnosti.

Stražar me je zaustavio na ulazu u upravnu zgradu. Bio je jedan od onih „nevidljivih” – lice koje ne primećuješ dok ne stane ispred tebe. Nosio je livreju i bele rukavice, naoružan osmehom koji ništa lepo nije obećavao.

„Uzalud se trudiš”, rekao je zlorado.

Očigledno, bio je jedan od onih u Firmi koji su me mrzeli.

„Makni se”, rekla sam. „Kako se usuđuješ?”

Gurnula sam ga ramenom i prošla. Bio je zatečen. Ja sam, a ne on, deo sistema koji svima zarađuje platu.

Ljudi su pristrasni, često govore pogrešne stvari. Nemaju pouzdana saznanja. Na primer, Stela je mrzela dugokose muškarce, pogotovo one koji su dugu sedu kosu vezivali u rep. „Zime pune zaleđenog iskustva”, govorila bi prezrivo misleći na sve te pseudometnike, ocvale rokere, prestarele pesnike s čašom vina u podignutoj ruci. Ljubimica mejnstrim scene, muza elegancije, ikona koja diktira trend — zapravo na muškarcu nije mogla da podnese ni bradu od tri dana.

Morala sam da podmećem leđa dok su je mnogi od njih saletali. Masline iz njenih martinija uglavnom su završavale u mojoj čaši. Upravni odbor mi nije davao platu na lepe oči. Iako se od mene očekivalo jedino da joj pravim društvo u šoping i tračarenju, činila sam mnogo više od toga. Jeste, poklanjala mi je svoju garderobu kad bi joj dosadila, nosile smo isti broj odeće i cipela, poveravala bi mi se ponekad, jadala se na svoj ljubavni život. Bila sam više od obične asistentkinje.

Bila sam joj odana, verna senka u svakoj situaciji. Davala sam sve od sebe da joj pomognem, olakšam, u retkim prilikama i savetujem. Po mojoj ideji osmislila je *Boginje na auto-putu*, svoj najveći hit. Tu me je razočarala. Potpuno. Sebično do kraja, sve zasluge je pripisala sebi. Moje ime nije pomenula ni u jednom intervjuu. Niti u jednoj TV emisiji u kojoj je gostovala. Moje ime nije se pojavilo nigde. Ni na zadnjoj korici knjige, ni u fushnoti. Čak ni u zahvalnici.

Osećala sam se izdanom.

Sve sam to unela u izveštaj. Neka sve bude evidentirano. Sistem voli dokaze. Naravno, detaljno sam opisala sva tri naša udesa automobilom. I naše uobičajeno bacanje novčića. Ovoga puta ona je vozila, ne ja. Tako je bilo, tako i stoji u policijskom zapisniku nakon uviđaja. Udes kod velike krivine, mrak, jato ptica, zadnji ton na radiju: reklama za kremu koja podmlađuje kožu, otklanja mrtve ćelije oko laktova i kolena. Ironija. Ili znak?

Sad to više nije važno. Stela je mrtva i neko mora da je zameni. U dvanaest sati je audicija za njenu naslednicu. Nadam se da će Upravni odbor uzeti u obzir sve moje zasluge i da neće podleći pritisku kolektiva. Uostalom, ja sam ta koja je preživela.

Prethodne noći sanjala sam Stelu kako sedi na ivici mog kreveta: mokra kosa, ogrebana kolena, čaša martinija u ruci. Gleda me. Ne trepće. Kao da želi da proveri jesam li psihički spremna. Jesam li se dobro spremila za razgovor.

U izdvojenoj sobi sedele su tri kandidatkinje za novu Stelu. Gledala sam te tri jadanice kako se tresu od treme. Jedna od njih ličila je na nju kao sestra bliznakinja – estetska hirurgija je učinila svoje. Neprestano je popravljala frizuru iako joj je kosa bila čvrsto fiksirana lakom. Druga je imala onaj polusarkastični osmeh koji je bio Stelin zaštitni

znak. Nesvesno je grizla zanokticu na kažiprstu. Treća je ćutala, potpuno izgubljena. Gledala je u plafon, kao da odatle očekuje pomoć.

Sve tri su se ponašale kao da Stela nije bila stvarna osoba, već titula. Kao da je odećom, tonom glasa, setom citata iz intervjuua moguće zameniti sve ono što je Stela predstavljala. A ja znam sve o njoj.

Na butinama sam držala beleške – listu njenih fobija, dnevni raspored do poslednjeg dana, izvode iz njenog psihološkog profila koji sam neovlašćeno uzela iz kartoteke. Sve sam to spakovala u fasciklu s naslovom *Nasleđe*. Preko toga sam stavila svoj CV.

Soba za sastanke bila je sterilna, bez prirodnog svetla. Na zidu je visio ekran koji je prikazivao svima poznatu reklamu: Stelina kolena, zaleđena u večnom savršenstvu. Ispod, sitnim slovima: *Uvek s vama*.

Članovi odbora, tri žene i četiri muškarca, sedeli su kao porota, ozbiljnih izraza lica. Dobro sam ih odmerila. Jedan član je imao iglu za kravatu u obliku Stelinog kolena. Druga članica nosila je isti parfem kao ona – „Šanel Koko noar”. Najmlađi član komisije je nosio kontaktna sočiva u boji Stelinih očiju, nijansa „ledenoplava”.

Stajala sam u stavu mirno. Iako sam bila spremna, fascikla mi se znojila u dlanovima.

Predsednik je skinuo naočare, spustio ih na sto i podigao pogled.

„Sedite”, rekao je.

Svi članovi odbora su uzeli materijal i počeli da listaju.

Predsednik je počeo: „Zahvaljujemo se na prijavi. Imamo neka pitanja...”

Očekivala sam sledeću rečenicu, ali ona nije došla. Počelo je unakrsno ispitivanje.

Članica s crnim lakom na noktima pitala je:

„Koji parfem je nosila kada je snimala prvu reklamu?”

„Koko noar’, ali ne čisti. Mešala ga je s pet kapi ulja vanile. Želela je da miriše na nesavršenstvo.”

Članica je klimnula, kao da potvrđuje podatak iz arhive.

„Ko je zaista napisao govor za nagradu za najčitaniju knjigu?”, pitao je muškarac s iglom u obliku kolena.

„Početni nacrt – njena urednica. Finalnu verziju – ja. U tri ujutru, menjala sam ton jer ste tražili ‘više empatije, manje ironije’. Stela je sve vreme točila piće, cerekala se i govorila kako je sve to jadno i bezvredno.”

Sledeće pitanje stiglo je tiho, od članice koja je nosila metalnu dečju protezu za zube:

„Da li je zaista povraćala posle svakog nastupa?”

Zastala sam.

„Da... Ali ne uvek zbog treme. Ponekad i zbog mučnine od same publike.”

Nastupila je tišina.

Znala sam da nisu testirali znanje, već da li sam pouzdana imitacija. Koliko sam upućena u detalje.

I tad sam izgovorila pripremljeni zaključak, jasno, bez emocije:

„Stela nije bila osoba. Bila je sistem. A ja sam bila važan algoritam tog sistema. Ako želite kontinuitet – ja sam jedina logična naslednica.”

Predsednik me je gledao nekoliko sekundi. Klimnuo je. Ostali su ćutali. Odluka je već bila doneta.

U ponoć, ekran iznad grada prikazao je nova kolena. Tvrđa. Bez zlatnog sjaja. Upravni odbor je i zvanično odlučio; ja sam bila naslednica. Bez ovacija i konfeta. Samo poruka:

Nova era.

Firma je bila zadovoljna. Tržište je disalo spokojno.

I sad sedim sama u njenom stanu. Svom stanu. Njeni jastuci sad su moji. Njene cipele više me ne žuljaju. Naučila sam da zatežem kaišice na onoj poslednjoj rupici. Njene rečenice sad izlaze iz mojih usta kao da su oduvek bile moje. Repetitivne fraze, osmesi sa zadržkom, zavlacenje jezika između zuba kad neko postavi nezgodno pitanje. Sve to sad radim bez razmišljanja.

Ispijam martini i nazdravljam samoj sebi u ogledalu.

Stela iz ogledala kaže:

„Iznenadila sam se kad sam pred odborom čula svoje reči iz tvojih usta. Nisam znala da si toliko ambiciozna. Mala provincijalka. A uzela sam te za asistentkinju iz sažaljenja. Vredi li ti sad sve to?”

Prvi put bez oponašanja šapućem, iskreno, kao nikad pre:

„Da. Da. I tek sam počela. Jebi se, Stela!”

TRENUTAK ISTINE

U polumraku studija svetla su se uključivala jedno po jedno. Najpre bočni reflektor, zatim gornji frontalni, pa kružna svetla iznad publike. Studio je bio ovalnog oblika, bez oštarih ivica i dekora – istovremeno je podsećao na sudnicu i pozorišnu scenu.

U plavom, svetlucavom odelu, Lazar je sedeo u beloj fotelji nalik tronu, s visoko podignutim naslonom, prekrštenih nogu i ruku sklopljenih u krilu. Lice mu je bilo nepomično, a pogled fokusiran.

Počinjala je emisija *Trenutak istine*.

Format je bio jednostavan. Program uživo. Lazar ne izgovara ni reč. Gleda goste prodornim pogledom i čuti. Gosti biraju temu o kojoj bi pričali, dok ih Lazarov pogled ne prisili da progovore o stvarima koje ne bi rado priznali. Neki pokušavaju da se odupru – lažu, sarkastično odgovaraju, okolišaju, izbegavaju direktne odgovore. Ali pod Lazarovim pogledom, sve bi počelo da se mrvi.

Jedna žena, socijalna radnica, već posle sedam minuta priznala je: „Ponekad poželim da moje dete nestane. Makar na nekoliko sati. Da ga nema. Da zavlada tišina.”

Jedan mladić, nekadašnji influenser, slomio se: „Imao sam više reakcija na smrt psa nego na smrt rođenog brata.”

Jedna tinejdžerka je rekla: „Počela sam da se sečem da bih imala šta da objavim na mrežama.”

Emisija nije osuđivala. Nije nudila rešenja. Nije zatvarala krug. Puštala je da se raspad dogodi pod svetlima, bez zadržke, ponekad i brutalno. Učesnici su se tresli, znojili se, ridali, negirali sopstvene reči, obarali pogled zbog sramote koju su proizvele njihove ispovesti.

Publika je to naprosto obožavala. S nestrpljenjem čekala novu emisiju.

Lazar i njegov brat Filip zajedno su osmislili ceo koncept. Lazarova jedinstvena sposobnost bila je nosilac ideje. Filip je znao koliko duboko prodire i da pred njim nema skrivanja.

A onda je došla epizoda koja je sve promenila.

Gost te večeri bio je visoki državni funkcioner. Političar poznat po svojim tvrdim, desničarskim izjavama i cenzuri umetnika. Arogantan, govorio je o toleranciji i moralu kao vodećim vrednostima. Homofob s puno medijskog iskustva predstavljao se kao kosmopolita.

Lazar ga čak nije ni gledao. U jednom trenutku, bez najave, otkačio je bubicu mikrofona. Ustao je i naočigled zbuđenog političara i publike polako skinuo sako, a zatim i košulju. Otkopčavao je dugme po dugme. Ostao je nag do pojasa. Žamor publike krenuo je istog trena, ali se brzo pretvorio u potpunu tišinu. Kamere su ga snimale iz tri ugla. Zumirale su svaku modricu na njegovom torzu, crvene ubodne rupice od oštrog predmeta, sitne rezove duž stomaka.

Bio je to trenutak istine.

Snimak je ponavljan danima na svim mrežama. U usporenom modu, s titlovima i bez njih. Postao je artefakt. Komentatori su se utrkiivali: „Transfiguracija u direktnom prenosu.” „Harizmatični slom.”

Mediji su spekulisali da je Lazar bio pod uticajem alkohola ili psihoaktivnih supstanci, da je sve bilo unapred isplanirano zbog povećanja gledanosti, čak i da je sve to bio umetnički performans. Mnogi su sumnjali da su modrice autentične, neki se pitali da li je Lazar žrtva nasilja ili je sklon samopovređivanju.

Lazara više nije bilo na TV ekranima, ali javnost je tražila njegov povratak. U nameri da koliko-toliko umiri publiku, mreža je emitovala reprize prethodnih emisija. Uzalud. Publika je tražila nove snimke, nova lica koja će se raspadati naočigled svih.

Iste večeri, nakon Lazarovog emotivnog sloma pred kamerama, njegov brat Filip, sav unezveren od brige, strpao je Lazara u svoj džip i odvezao ga u privatni institut za rehabilitaciju. Ostao je pored Lazarove postelje čitave noći, iako se ovaj nije budio zbog koktela jakih sedativa koje je primio.

Mesto je bilo na glasu zbog stručnog osoblja, moderno uređeno, pod neprekidnim nadzorom kamera. Hologramski displej u foajeu neprestano je prikazivao neutralne, umirujuće slike – prizore prirode, geometrijske oblike, apstraktnu umetnost, kako bi se pacijenti odvojili od spoljnog sveta i uticaja medija.

Filip je iz svog stana mogao dvadeset i četiri časa da gleda Lazara i čuje svaku reč koju izgovori. Posmatrao ga je kako spava, jede, odlazi u toalet, šeta u krugu instituta dizajniranog kao veliki park sa stazama za pešačenje i klupama za odmor.

U sklopu terapije postojala je takozvana „bela soba“ gde su pacijenti mogli da budu sami, da pevaju, vrište, psuju, rade na oslobađanju unutrašnje tenzije, čine šta god žele bez nadzora lekara. Tako je Filip posmatrao brata kako ispred reda praznih plastičnih stolica drži nevidljivi mikrofoni. Obraća se publici koja nije tu.

„Dobro veče, poštovani gledaoci. Danas ćemo govoriti o realnosti. Ona više ne postoji. Otišla je u oblak podataka...”

Lazar je oduvek bio sklon ćutanju, govorio je malo i u posebnim prilikama. Majka je često, kao da se pravda, ponavljala da je on „preosećajno” dete. Filip, iako tek tri minuta stariji od njega, oduvek se osećao kao njegov zaštitnik. Štitio ga je u skoro svim situacijama, naročito kad su bili deca, ali i kasnije.

„A ni sećanja nisu više vaša, da li ste razmišljali o tome? Žao mi je, pristali ste da algoritam oblikuje vaše želje. Vaši profili znaju bolje od vas samih šta volite...”

Filip je dugo posmatrao brata na kameri. Prisatio se časa biologije na početku drugog razreda gimnazije, kad je Lazar prvi put ispoljio svoje čudne sposobnosti. Igor, Lazarov i njegov dobar drug iz razreda, nije se pojavio u klupi – ponavljao je zbog jedinice iz biologije. Profesor se zainatio i nije želeo da ga pusti na popravnom. Lazar je ćutke gledao u profesora koji je sumirao rezultate iz prošle godine i uspeh odeljenja. I jednog trećina profesor je počeo da se pravda zbog Igora da bi, pritisnut kajanjem, u suzama napustio učionicu. Jedini je Filip znao da je to bio Lazarov učinak.

„Ja nisam pristao. Skinuo sam se da vam pokažem istinu. Telo ne može da laže. Ne, ne može da laže...”

Poslednje reči Lazar je izgovorio kao za sebe i naklonio se praznim stolicama. Pritisnuo je dugme ispred metalnih vrata koja su se desetak sekundi kasnije otvorila. Ušao je muškarac u beloj uniformi sa oznakama ustanove. „Zdravstveni centar za kognitivnu reintegraciju – Jedinica B 46.”

„Lazare, je l' to kraj programa za danas?“, rekao je meko i pažljivo poveo Lazara, držeći ga podruku.

U luksuznom, asketski uređenom stanu u Novom distriktu, Filip je sedeo za radnim stolom. Isključio je prenos programa iz instituta i nastavio da razmišlja o budućnosti. Bio je potreban novac za skupo Lazarovo lečenje, ali veći problem od finansija bila je brzina Lazarevog oporavka i šta dalje s emisijom, koja je za obojicu bila projekat od životne važnosti.

Filip je potom izašao po hranu i piće, kupio sitnice koje nedostaju u kući, istuširao se i svečano obukao.

Već se smrkavalo, kad je na ekranu telefona zatitralo plavičasto svetlo. Dolazni poziv. Broj za urgentne situacije znali su jedino Lazar i osoblje instituta. Filip se ukočio. Sa zebnjom je pritisnuo zelenu ikonicu.

„Gospodine, javljamo vam se zbog incidenta. Vaš brat je danas pokušao da pobjegne iz ustanove. Rekao je da mora na jedan neodložan privatni sastanak. Preskakao je ogradu, sapleo se i pao direktno na bodljikavu žicu. Četiri perforacije na licu. Zbrinut je, lekari su pravovremeno reagovali. Dobio je jake lekove za smirenje i sad spava. Veoma žalimo zbog neprijatnosti.“

Glas medicinske sestre bio je ravan, beživotan. Zvučala je kao da čita protokol.

Još uvek s telefonom u ruci, Filip je odsutnim pogledom prelazio preko zidova. Na njima su visile fotografije iz starih TV emisija. Lazar u ekstazi. Lazar se šegači, dlanom prekriva polovinu lica. Lazar u naklonu publici koja aplaudira. I jedna uvećana slika – njih dvojica zagrljeni, na premijeri, pre deset godina. Dva ista osmeha. Iste brade, iste jagodice, ista boja očiju. Jedan gleda pravo u kameru, dok drugi gleda u njega.

Prišao je stolu. Postavljao ga je polako, gotovo opsesivno, svaki put proveravajući simetriju tanjira i čaša. Dva tanjira. Dve viljuške. Dva noža. Dve čaše. I torta sa zabodnim svećicama u obliku broja četrdeset. Njihov četrdeseti rođendan. Uvek su ih slavili zajedno. Blizanci. I umesto dve torte – uvek jedna.

Bez volje, skinuo je odelo i pažljivo ga složio na krevet u spavaćoj sobi. Skinuo je leptir-mašnu, košulju prebacio preko stolice. Vratio se u boksericama i atletskoj majici. Otišao je u kuhinju, otvorio fioku s escajgom i izneo sve noževe koje je imao. Bilo ih je ukupno šest. Zatim je doneo sataru, sekiru, čekić i šilo, i poređao ih po stolu.

Seo je i dugo gledao u ugašen televizor, u crni, reflektujući ekran.

Uzeo je šilo. Opipao mu je vrh jagodicom kažiprsta. Drugom rukom nežno je uhvatio obraz – prvo levu stranu. Zabio je šilo odlučno. Dva puta. Potom i desni obraz. Dva puta.

Ponovo je seo i dugo, dugo zurio u tortu na stolu.